

9 листопада

День української мови
та писемності

«Найбільше і найдорожче добро в кожного народу – це його мова, ота жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почування».

Панас Мирний

Українська мова - це модно!

Рідна мова в рідній школі

План заходів до відзначення Дня української мови і писемності в Друхівській ЗОШ І-ІІІ ступенів

№	Назва заходу	Клас	Відповідальний
1.	Тематичне інформування до Дня української писемності та мови	5-11	Класні керівники
2.	Випуск стінгазети «Рідна мова в рідній школі».	10	Цимбалюк Л.І.
3.	Виховний захід «Мова калинова»	8	Мудра Н.І.
4.	Загальношкільна лінійка «Свято української писемності та мови»	4-11	Андрощук М.С.
5.	Участь у Всеукраїнському радіодиктанті національної єдності	8-11	Вчителі укр.мови та літератури
6.	Тематична виставка «Ти наше диво калинове, кохана материнська мово»	1-11	Баранчук Л.І.

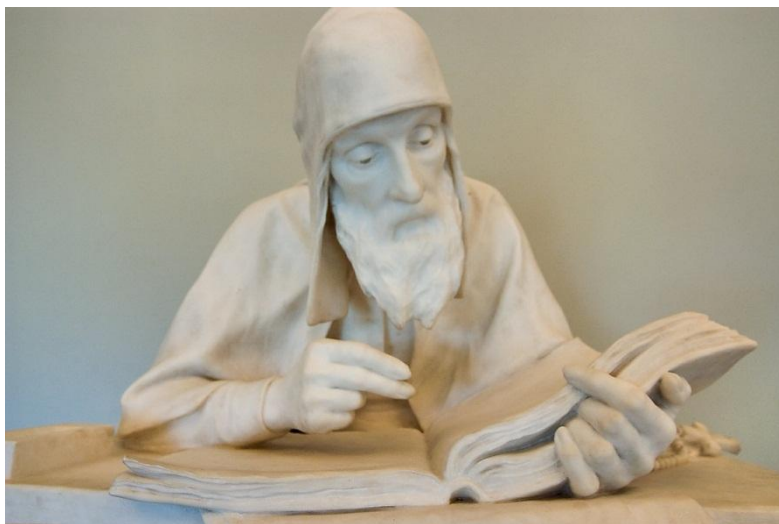

День української писемності та мови: історія свята

Це свято, як ми вже говорили, було засноване в 1997 році. Сталося це завдяки ініціативі президента України Леоніда Кучми. Він підписав указ на честь українського літописця преподобного Нестора – послідовника творців слов'янської писемності Кирила та Мефодія. Саме цим документом і був заснований День української писемності та мови.

Варто відзначити, що саме автора «Повісті минулих літ» Нестора Літописця вважають «батьком української словесності». Але і зараз продовжуються дослідження історії української писемності. Є варіант, що раніше на території нашої країни було кілька варіантів правопису.

Потрібно сказати, що День української писемності і мови не тільки офіційне державне свято, але і церковне. Перший у сучасній українській мові твір, який відповідає візантійським першоджерелам, православні назвали акафістом Богородиці Холмської.

День української писемності та мови: традиції свята

Традиційно в цей день проходить досить багато заходів. Щорічно, в День української писемності та мови можна побачити урочисте покладання квітів до пам'ятника Нестора Літописця. Також само проходить нагородження кращих українських літераторів і популяризаторів українського слова, а також видавництв, які випускають літературу українською мовою. Потрібно додати, що в багатьох школах в День української писемності та мови проводять традиційні диктанти.

Цікаві факти про мову!

- ✚ Українська мова – єдина державна мова в Україні. Статус офіційної або близької до офіційної вона має в багатьох державах світу: Молдові, Сербії, Румунії, Словаччині, Польщі та ін. *Історична довідка: державною українська мова була у Великому князівстві Литовському (XIV-XVI ст.).*
- ✚ Українська мова – одна з наймилозвучніших мов світу. 1934 року в Парижі на лінгвістичному конгресі провідні фахівці визнали українську мову третьою з-поміж усіх мов (після французької та фарсі) за мелодійністю, лексичним і фразеологічним багатством, величезними словотвірними можливостями, синтаксичною гнучкістю. На аналогічному форумі мовознавців у Швейцарії, де головними критеріями оцінки були евфонічна система мови, її мелодійність і милозвучність, українську мову було названо другою після італійської.
- ✚ Українська мова є однією з найпоширеніших мов у світі, за кількістю носіїв вона посідає, за різними даними, 26 або 32 місце у світі.
- ✚ Найближчими до української мови за лексичними ознаками є білоруська (84%), польська (70%) та сербська (68%) мови. Російська мова на четвертому місці (62%). У фонетиці і граматиці найбільше спільних рис – від 22 до 29 – українська мова має з білоруською, чеською, словацькою й польською мовами, з російською – 11.
- ✚ Сучасна українська мова нараховує близько 256 тисяч слів.
- ✚ Навідміну від інших східнослов'янських мов, в українській мові є кличний відмінок.
- ✚ Найбільш уживаною літерою в українській мові є літера п; на цю букву також починається найбільша кількість слів. Найменше слів з літерою ф.
- ✚ Найбільше синонімів має слово «бити» - 45.
- ✚ Українська мова багата на зменшувальні форми. Зменшувальну форму має навіть слово «вороги» – «вороженьки».
- ✚ Найдовшим словом в українській мові є слово «дихлордифенілтрихлорметилметан» (назва хімікату, що використовується для боротьби зі шкідниками). У цьому слові є 30 літер.

**Любімо і шануймо українську мову –
одну із наймилозвучніших, найбагатших, найпоширеніших і
найкращих мов у світі!**

**Мово моя, ти для мене криниця,
Я навіки з тобою, допоки я є.
П'ю з твого джерела і не можу напиться,
Ти для мене любов і натхнення моє.
Ти і казка, і пісня чудова лірична.
Ти і дума, і правда, і мрія людська.
Неповторна і щира, ласкава й музична,
Українському серденьку завжди близька.
Ніби мати, така дорога і єдина.
Ніби Всесвіт – велика й велична для нас.
Ми з тобою – народ і велика родина!
І тебе берегти саме час, саме час!**

Надія Красоткіна

Виховний захід до Дня української писемності і мови

«Мова калинова»

(створення стінгазети)

Мудра Н.І., класний керівник 8 класу

Мета: *Ознайомлення дітей з процесом створення стінгазети, навчити підбирати матеріал для рубрик газети, виховувати любов до рідного слова, спонукати до роздумів про роль мови в житті людини.*

План

1. Слово вчителя про професію журналіста.
2. Обговорення назв рубрик стінгазети.
3. Систематизація зібраного матеріалу.
4. Створення стінгазети (практично, складання акровіршів, хоку, ткекстів на одну букву).

1. 9 листопада – День української писемності і мови.

2. Відомості про Нестора-Літописця.

*Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос – більш нічого.
А серце б'ється-ожива,
Як їх почує...*

9 листопада, у день Преподобного Нестора-Літописця ми відзначаємо День української писемності та мови. І це закономірно. Адже українська земля народила сина, який усвідомлював значення всього, що відбувалося на ній, прагнув зберегти національну пам'ять з вірою в те, що її не розгублять, а примножать нащадки. Нестор-Літописець стояв біля витоків української писемності, збирав відомості про походження свого рідного Києва, його засновників, розповідав про події, що відбувалися на його очах.

У юному віці він вступив до Печерської обителі послушником. А в 1110 році почав писати свій літописний звод, названий ним «Повість минулих літ». Це вершина світового творіння, звідки ми дізнаємось, хто в Києві вперше став князувати та звідки «руська земля стала єсть...». Це було Господнє літо 1112. Дослідження його спадщини допомагає нам краще пізнати минуле, подбати про сьогодні.

А ще замислитись над тим, що таке наша рідна мова. Словники скажуть, що це основний засіб спілкування і взаєморозуміння в суспільстві. Та мова – це ще й пам'ять народу. Вона допомагає людині усвідомити і реалізувати себе, побачити і прослідкувати зв'язок минулого і сучасного. Мова об'єднує нас в націю, народ. Вона - могутня сила. Недаремно наші мудрі предки прирівнювали її до коня та зброї воїна. І прикро, що не всі шанують рідне слово. Болісно, що з кожним роком знижується у нас грамотність. На всю державу ми «хвалимось», що наші учні у дев'яти рядках твору роблять по дев'ять помилок.

На двадцять сьомому році незалежності ми продовжуємо боротись в Україні за статус української мови, за виконання 10ст. Конституції, забуваючи, що мова – духовний оберіг, який завжди захищав і утверджував націю і наш народ.

3. Вислови про мову.

*Найперше було слово,
Крізь темряву і хаос
Воно як вічне диво,
Над Світом піднялось.
І стало Слово світом
Посеред ночі й тьми.
У слові все розквітло,
Із Слова вийшли ми.*

*Любіть рідну мову
Слова росли із ґрунту, мов жита.
Добірним зерном колосилась мова.
Вона як хліб.
Вона мені свята!
І кров'ю предків тяжко парпурова.*

(Л. Костенко)

4. Літературна світлиця

Акрівірш

Мова моя волошкова,
Оленка її вивчає,
Виконує всі завдання,
А Ніна Іванівна їх перевіряє.
Мова наша волошкова,
Охайна і кольорова,
Вишукана й виплекана,
А ми її вивчаємо і завжди пам'ятаємо.

Люшина Юлія

Посміхнімось

- В тебе неправильна відповідь!
- Не може бути: я списав у Зоріної, а вона – вдмінниця!
* * *
- Наведи приклад опису природи у віршах.
- «І в темний ліс ягня вовк поволік...»
* * *
- Хто такий Архімед?
- Метематичний грек.
* * *
- Де розташована Італія?
- Італія розташована на Апельсинському півострові.
* * *

- Як реагують риби в океані на зміну погоди?
- Вони кидаються з кутка в куток.

5. Українською прикольніше

Пішов пес прогулятися. Плентається помаленькому, подивився – пончики пухкі принесли. Подумав-подумав – придбав півпакетика. Поглянув під п'яту полицю – помідори покладено. Поїв – певне, перепомідорив. Потім подивився – печиво, помаранча, пряники, паляниці! Про прянощі, продукти пісеньку прогавкав. Потім попростував проспектом популярні перевдяганки приглянути. Поміряв плащ, пелерину – подобається. Правда, позавчора подарували подібне Пушикові... Портфелі, портмоне, полаковані пензлі, перламутрові помади, парфуми, прикраси – пробіг поглядом. «Потім», подумав. Папуга-пухнастик привернув погляд – пір'ячко подібне пухкій перині. Посібник «Про правила поведінки», прочитав песик. Погортав проглянув. Покрутив песик – певне, підручник повчальний. Придбав – подарунок племінникам просто прекрасний. Поглянув – п'ятнадцять по п'ятій, пізня пора. Поспішати потрібно. Попросив продавця «Полуничний пломбір» продати. Полюбляють пестунчики попоїсти. Після приємного підвечіркування пан Полкан, пані Пампушка, песенятка пішли погуляти: п'єсу подивилися, приятелів провідали. Приїхали перевтомлені, прешвидко позасинали. П'ятницю провели прекрасно.

Зима

Зима зимою засніжена.

Завірюха – заметіль звіром завиває.

Замела заметами землю, закувала зелені зарослі.

Замерзають зимою звірі.

Згадають зимою зелені запаси – зігріваються.

Загальношкільна лінійка до Дня української мови і писемності «Свято української писемності та мови»

Андрощук М.С., вчитель української мови та літератури

Мета: сприяти розширенню словникового запасу школярів, спонукати до вивчення рідної мови; сприяти активізації й розвитку розумових і мовленнєвих здібностей учнів, їхнього мислення, пам'яті, вироблення в учнів уважності, спостережливості, відповідальності; розвивати усне й писемне мовлення, творчі здібності учнів, уміння спостерігати; виховувати любов до мови рідного народу, рідного краю, Батьківщини.

Учитель. Сьогодні, 9 листопада, відзначають в Україні День української писемності та мови. Це відносно молоде свято. Про те, як виникла писемність, хто є її зачинателями, а також як розвивалася та вдосконалювалася українська мова розкажуть учні 10 кл., які підготували повідомлення. Учні 5 кл. підготували цікаві вірші про мову та пісні.

1. 6 листопада 1997 року було підписано Указ Президента України, у якому говориться: На підтримку ініціативи громадських організацій та з урахуванням важливості ролі української мови постановляю: Установити в Україні День української писемності та мови, який відзначати щорічно 9 листопада в день вшанування пам'яті Преподобного Нестора Літописця».
2. Із святом вас, шанувальники рідного слова. Із часу виникнення писемності фактично почався період документальної історії людства, тому стало можливим не тільки передавати мовну інформацію на відстані, але й закріпити її в часі.
3. Існують різні думки щодо того, коли виникла писемність у слов'ян. Дослідники вважають, що слов'яни мали примітивне письмо ще в першій половині I тисячоліття. Коли слов'яни були ще язичниками, то читали та ворожили за допомогою рисок та зарубок. Після прийняття християнства почали користуватися грецьким письмом, але воно було непристосоване до слов'янської мови. Хто ж створив слов'янський алфавіт?
4. Творцями слов'янської абетки були великі просвітителі – брати Кирило і Мефодій, проповідники християнства, перші перекладачі грецьких друкованих книг. Вони народилися в Греції в родині військового начальника. Їхня мати була грекинею, а батько – болгарин, тому з дитинства вони добре знали як грецьку, так і слов'янську мову. Візантійський імператор направив братів у Моравію, де вони повинні були вести церковну службу слов'янською мовою.
5. Перед від'їздом Костянтин розробив слов'янську абетку, бо розумів, що «просвіщати народ без писемності його мови однаково, що писати на воді». Вже в 863 році Кирило і Мефодій привезли до Велеграда слов'янську азбуку та богослужбні книги, перекладені слов'янською мовою.
6. Існує два різновиди слов'янських писемних знаків: кирилиця (названа учнями Кирила на честь свого вчителя) і глаголиця. Рукописи X та XI ст. написані двома різними абетками. Одні – кирилицею, інші – глаголицею. Але яка з них

давніша? На те, що глаголиця давніша, вказують палімпсести. Найдавніші книги, написані глаголицею, дійшли до нас із XI ст. Найстаріша книга на Русі, написана кирилицею, – Остромирове Євангеліє (1057 р.)

7. Кириличний алфавіт почав широко використовуватися в художній і світській літературі. Книжна старослов'янська азбука налічувала 38 літер.
8. Після смерті Кирила і Мефодія користуватися слов'янською писемною мовою в Моравії було заборонено, а їх учнів було вигнано до Болгарії. В X ст. Болгарія стала центром слов'янської писемності. Саме з Болгарії було завезено церковні книги, написані мовою, якою перекладали Кирило і Мефодій. Цю мову називають старослов'янською (або церковно – слов'янською)
9. Старослов'янська мова мала багато спільного з давньоруською мовою періоду Київської Русі, тому під її впливом почала розвиватися літературно – писемна мова Київської Русі на кириличній графічній основі. Старослов'янська і давньоруська мови співіснували, доповнюючи одна одну.
10. У середині XVI ст. у східних слов'ян виникає друкарство. Друкований алфавіт створено на основі кириличного письма (напівуставу). 1708 року після реформи Петра I старий друкарський шрифт було дещо змінено: з алфавіту вилучили зайві літери, написання деяких спростили. І нині кирилиця – в основі нашого алфавіту.
11. Перша датована книга під назвою «Апостол» надрукована в Москві в 1564 році, в Україні – у Львові – у 1574 р. Іваном Федоровим. У 1708 році старий друкарський алфавіт зазнав реформ.
12. Ознаки української мови фіксуються в пам'ятках, починаючи з найдавніших джерел, датованих XI століттям. Українська мова виникла після розпаду давньоруської мови у XIV ст. джерелом якої є праслов'янська мова, розпад якої розпочався в VII ст.
13. Сучасна українська літературна мова пов'язується з конкретною датою – виданням «Енеїди» І. Котляревського в 1798 р. Знаменита поема стала першим друкованим твором, написаним живою народною мовою.
14. Ще одна дата – 1840 рік, коли вперше було видано твори Т. Шевченка – може вважатися доленосною: з того часу українська літературна мова стала на важкий, але плідний шлях розвитку. На цьому шляху і перепони, і забобони, і кров та сльози найкращих синів.
15. Ну що б, здавалося, слова!
Слова та голос,
Більш нічого.
А серце б'ється, ожива,
Як їх почує...
16. Мово рідна, слово рідне!
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
А лиш камінь має!
17. Любіть Україну у сні й наяву.
Вишневу свою Україну.
Красу її вічно живу і нову,
І мову її солов'їну

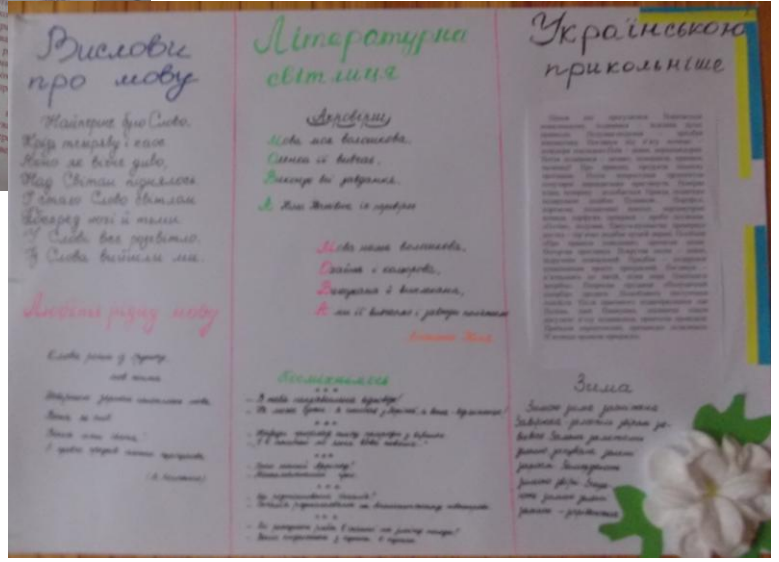
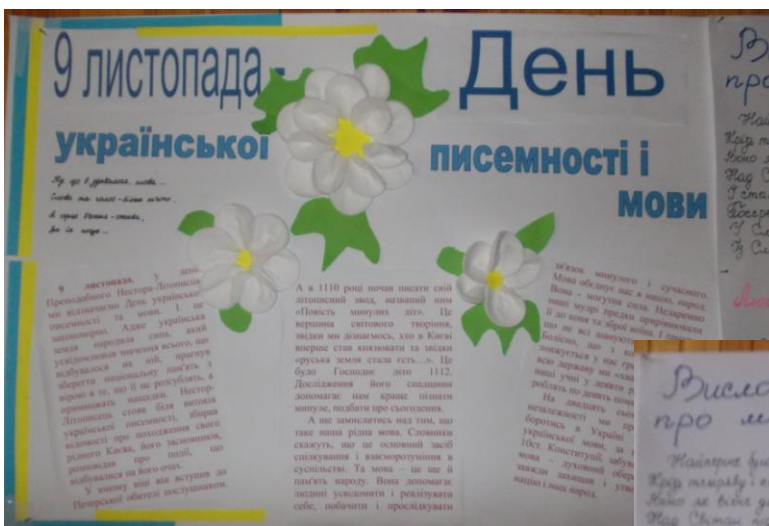

18. Солов'їну, барвінкову,
Колосисту – на віки
Українську рідну мову
В дар дали мені батьки.
19. Я знаю, мова мамина – свята
В ній вічний, незнищений дух свободи
Її плекали душі і вуста мільярдів.
Це жива вода народу.
20. Мов на світі є багато ,
А рідна мова – в кожного одна.
Вона у серці в будень і у свято,
Свята і найдорожча нам вона.
21. Матір Божа, свята і єдина,
Дай нам щастя, любові й тепла!
Щоб квітуча моя Україна
Рідну мову, як стяг, підняла .
22. Ти постаєш в ясній обнові,
Як пісня, линеш, рідне слово,
Ти наше диво калинове,
Кохана українська мова!
23. Мова – краса спілкування.
Мова – як сонце ясне,
Мова – багатство моє,
Мова – то чиста криниця.
Де б'є, мов сльоза, джерело,
Мова – це наша світлиця.
Воно, як добірне зерно.
Мова – державна перлина.
Нею завжди дорожить.
Без мови немає країни –
Мову, як матір, любіть!
24. Ніжна, мила, світанкова,
Ясна, чиста, колискова,
Мелодійна, дзвінкотюча,
Дивна, радісна, співуча,
Лагідна, жива,казкова,
Красна, чарівна, шовкова,
Найдорожча, добра, власна,
Мудра, сонячна, прекрасна,
Солов'їна, барвінкова,
Українська наша мова!
25. Звучить пісня про Україну
«Сонячними мріями квітне...»

ФОТОЗВІТ

Стінгазети

Участь у Всеукраїнському радіодиктанті національної єдності

Підсумки проведення Дня української мови і писемності

Ми живемо на чудовій, багатій, мальовничій землі – на нашій славній Україні. Тут жили наші прадіди, діди, тут живуть наші батьки, тут корінець роду українського, що сягає сивої давнини. Ми українці і любимо свою землю, свій рідний край, з його багатючими народними традиціями, славною історією, мальовничою природою, багатою мелодійною мовою.

Згідно з Указом Президента Л. Кучми 9 листопада оголошено Днем української писемності та мови. Але засновано його було значно раніше – ще в 1917 році – на честь преподобного Нестора Літописця. Він став достойним послідовником творців слов'янської писемності Кирила та Мефодія.

Тому це свято не обійшло і нашу школу. Протягом тижня діяла виставка «Рідна мова в рідній школі», де учні могли ознайомитися з історією української мови, цікавими фактами про українську мову та зробити завдання на знання української мови.

09 листопада на загальношкільній лінійці вчитель української мови та літератури Андрощук Марія Савеліївна провела годину цікавої і корисної інформації «Свято української писемності і мови». Учні школи з цікавістю прослухали розповідь про життєвий шлях Нестора Літописця, про становлення української мови. Мудра Ніна Іванівна, вчитель української мови і літератури провела виховний захід з учнями 8 класу «Мова калинова».

Бібліотекарем школи Баранчук Л.І. організовано тематичну виставку «Ти наше диво калинове, кохана материнська мово». На виставці представлені художні твори та поезія українських авторів, книжкові видання про історію української мови, вислови та цитати відомих людей про її красу. З жвавим інтересом були переглянуті презентації про виникнення і розвиток української мови.

Всі охочі учні та вчителі школи взяли участь у написанні Всеукраїнського радіодиктанту національної єдності.